មាលាដួងចិត្ត

កថាមុខ

ប្រលោមលោកថ្មីដែលខ្ញុំសូមយកមកស្នើ ជាគ្រឿងកម្សាន្តសម្រាប់អ្នកអានក្នុងពេលនេះ ជារឿងគម្រប់ទី៤របស់ខ្ញុំ។ ដូចមុនៗដែរ សៀវភៅនេះបានតែងចប់ក្នុងពេលឧត្តមគតិមិនទាន់ត្រូវទម្លុះទម្លាយ ជាណាស់ណាពេកទេដោយបញ្ហាជីវិត ពោលគម្រប់២០ឆ្នាំមកហើយ។ ក្រដៅសំណៅដើមប្រែសម្បុរឡើងលឿងពណ៌ស្លាវឆ្អោត ហើយផុយរបេះដុំៗព្រោះជរាភាព។

ហេតុធំដែលនាំឱ្យខ្ញុំស្ទាក់ស្ទើរ យឺតយ៉ាវក្រេផ្សាយដល់ម្ល៉េះមកពីមានបារម្ភក្រែងអ្នកផងលើកតួបុគ្គលខ្លះក្នុងរឿងទៅប្រដូច ឬចោទថាជាផ្នែកជីវភាពរបស់បុរសស្ត្រីណាមួយ ឬយល់ថា ជាការរិះគន់ចំពោះអ្នកមុខ អ្នកការណាមួយទៅវិញ។ ក្នុងចំណុចនេះ ពិសោធន៍នៃរឿង "ផ្កាស្រពោន" បានផ្តល់នូវឧទាហរណ៍ស្រាប់មកហើយ ព្រោះមានអ្នកអានច្រើនអ្នកបានយល់ច្រឡំ ហើយលើកប្រដូចតួបុគ្គលនានាក្នុងរឿងនោះទៅលើជនដែលមានជីវិតរស់នៅមែនទែន។ ដើម្បីជៀសវាងមន្ទិលសង្ស័យយ៉ាងនេះទៀត ខ្ញុំបានយល់ថា គប្បីទុកពេលវេលាកន្លងហួសទៅហើយឱ្យបានវែងឆ្ងាយបន្តិចសិន ក្នុងបំណងបន្សាបការប្រដូចឬអត្ថាធិប្បាយផ្សេងៗ ដែលអាចកើតមានឡើង។

ដូច្នោះខ្ញុំសូមបញ្ជាក់ជូនជាថ្មីថា សៀវភៅនេះពុំមែនជាប្រវត្តិបន្លំរបស់ជនរូបណាមួយឡើយ ទោះមានឋានៈក្នុងសង្គមខ្ពស់ឬទាបយ៉ាងណាក៏ដោយថ្វីបើនៅភាគខាងចុងមានព្រឹត្តិការណ៍ប្រវត្តិសាស្ត្រចូលមកជាផ្ទាំងតម្បាញនៃរឿងលើក។ អាស្រ័យហេតុនេះ ប្រសិនបើអ្នកអានសង្កេតឃើញ ឬយល់ថា មានកន្លែងណាសមដូចការពិតខ្លះ សូមសន្និដ្ឋានចាត់ជាដំណើរចៃដន្យទៅវិញផងចុះ។

ប្រលោមលោក "**មាលាដួងចិត្ត**" នេះនិទានបានផ្តើមក្នុងឆ្នាំ១៩៣៩ គឺនៅពេលសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរចាប់ឆួលឆេះឡើង ហើយមកចប់នៅចុងឆ្នាំ១៩៤៦ គឺនៅពេលខេត្តបាត់ដំបង និងដែនដីយើងទាំងប៉ុន្មានដែលបាត់បង់ទៅនោះ បានវិលត្រឡប់មកចូលរួមក្នុងសហគមន៍ជាតិវិញ។

អ្នកនិពន្ធមានបំណងឱ្យសៀវភៅនេះមានគុណភាពជាកញ្ចក់ ឬជាផ្ទាំងគំនូររូបភាពសំរាប់គំនិត និងឧត្តមគតិរបស់យុវជនខ្មែរក្នុងសម័យនោះ។

មានហេតុមួយទៀតដែលនាំឱ្យខ្ញុំប្រតិស្ឋរឿង "**មាលាដួងចិត្ត**" នេះ។ អ្នកអានយ៉ាងក្រាស់ក្រែលមាននារីជាភាគច្រើន បានបន្ទោសខ្ញុំថា ចិត្តអាក្រក់ណាស់ដោយបណ្តោយឱ្យ នាង**វិធាវី**ក្នុងរឿង "**ផ្កាស្រពោន**" ស្លាប់បាត់បង់ជីវិតទាំងក្មេងខ្ចី ហើយស្លូតត្រង់ផង។ ខ្ញុំសរសេររឿងថ្មីនេះក្នុងបំណងចង់លុបលាងនូវការរិះគន់បែបនេះទៀត តើសម្រេចដូចប្រាថ្នាមែនឬយ៉ាងណា សូមមិត្តទាំងឡាយមេត្តាវិនិច្ឆ័យផងចុះ។

សរុបសេចក្តីទៅ សៀវភៅរឿងនេះដែលបរិបូណ៌ដោយយុវភាព ហើយដែលពិពណ៌នាអំពីគំនិត និងឧត្តមគតិនៃយុវជនក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៣៩-១៩៤៦ សូមយុវជនយើងជំនាន់ក្រោយទុកជាសក្ខីភាពមួយនាកាលសម័យនោះ។

ខ្ញុំសូមឧទ្ទិសសៀវភៅនេះចំពោះវិញ្ញាណក្ខន្ធ លោក ឃួន នៅ ជាបិតានិងលោក ឱ៖ ស៊ិន ជាឪពុកធំដែលលោកបានណែនាំខ្ញុំឱ្យស្រឡាញ់អក្សរសាស្ត្រតាំងពីកុមារភាព ហើយចំពោះយុវជនយើង វីរបុរសយើងដែលបានបូជាជីវិតដើម្បីមាតុភូមិ។

ភ្នំពេញ មេសា ១៩៧២

ន.ហ

៙១៚

ទន្សាយស័យ គ.ស ១៩៣៩

ដូចជាពិបាកគិតដែរ!... មិនដឹងជាចាប់និយាយពីត្រឹមណាទៅរឿងនេះ ព្រោះមានរាង និងភាពដូចពពក មានពណ៌ចម្រុះដូចឥន្ទធនូ ហើយមានមាឌនិងកម្ពស់កម្ពស់ប៉ុនយក្សា។

ក្នុងដួងចិត្តយុវជនអាយុម្ភៃឆ្នាំអារម្មណ៍ដ៏អស្ចារ្យនេះ ជួនណាបោកបក់ជាព្យុះ ជួនណាផាត់ផាយជាខ្យល់ជំនោរ។ ទុក្ខ និងសេចក្ដីសង្ឃឹមតែងផ្លាស់វេនគ្នាក្នុងសតិមួយដែលមានគំនិតវែងឆ្ងាយ តែស្រួយដូចពពុះសាប៊ូដែលអណ្ដែតត្រសែតមួយសន្ទុះ លំអដោយឆព្វណ្ណរង្សីចាំងឆ្លុះទៅលើ។

ឱ ! ឆ្នេរសមុទ្រដែលបរិបូណ៌ដោយក្លិនក្រអូបឈ្ងុលដែលវិចិត្រដោយកូនខ្ទមជ្រកក្រោមដើមដូងល្វន់ល្វៃ មានកម្រងវល្លិផ្ការំស្រោបដូចហត្ថានាងនាដកា។ វាយោហើរពីផ្ទៃសាគរមកយោលផ្លុងធម្មជាតិ ឱ្យមានចលនាទន់ភ្លន់ រួចហើយក៏តាំងដឹកនាំទៅឆ្ងាយនូវពិដោរឈ្ងុយឈ្ងប់។

ទេសភាពត្រកាលនេះ មាននាទីជាអង្រឹងសម្រាប់យោលរំសាយទុក្ខនៃយុវជនដែលស្រវឹងដោយឃ្លោង ដោយកាព្យថ្លាដូចចរណៃ ហើយស្អាតដូចពន្លឺព្រះចន្ទពេញបូណ៌មី។ កវីនិពន្ធដ៏មានពាក្យពិរោះ ហាក់ដូចជាកើតពីទេពកោសល្យដែលត្រាំនៅ ក្នុងទុក្ខព្រួយ ហើយរមែងក្តោបស្រោបនូវវិការដ្ឋាននៃជីវិត បរិបូណ៌ទៅដោយការប្រយុទ្ធ ការដណ្ដើមស្ទើរស៊ីសាច់គ្នា។

អាត្មនជរា ព្រលឹងរេចរឹលអាចរត់ចូលជ្រកបានក្នុងសាសនា ប៉ុន្តែអាត្មនក្មេងចិន្តានឹងរកកំពង់ផែចូលសម្រាកបានតែក្នុងកាមារម្មណ៍។

គិតសព្វៗទៅ សេចក្ដីស្នេហាជាសាសនាមួយបែបដែរសម្រាប់យុវជន ព្រោះរមែងមានសទ្ធា មានជំនឿ មានសេចក្ដីទុកចិត្តទៅវិញទៅមក។ តែសាសនានេះចាស់ៗបែរជាមិនយល់ដោយភ្លេចសូន្យឈឹង ថាកាលពីដើមមកខ្លួនធ្លាប់ក្មេងដូចគ្នាដែរទេតើ ហេតុដូច្នេះហើយបានជាចាស់ៗទាំងនោះតែងកាន់គំនិតរឹងត្អឹង កាន់លទ្ធិសម្បូរជ្វាសិទ្ធិចំពោះបំពង់ត្រួយខ្ចីនៃមនុស្សជាតិ។

គួរយើងគិតថា ផ្កាក្រូចពោធិ៍សាត់មានក្លិនក្រអូបជាងផ្លែវាដែលទុំលឿងផូរៗ។ យ៉ាងនេះហើយបានជាយុវជនអាចក្រេបឱជារសជីវភាពបានជាជាងមនុស្សសៀល ដែលជាហេតុនាំឱ្យ មាណព និង មាណវី មានទីតាំងជិតជាងក្នុងគោលបំណង ព្រះកាមទេព។

គំនិតវិពណ៌នាខាងលើនេះ ជាយោបល់របស់ក្មេងៗដែលរៀននៅវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិ ក្នុងសម័យមុនកើតសង្គ្រាមលោកលើកទីពីរ។ យុវជនទាំងនោះយល់ដោយខុស ហើយអយុត្តិធម៌ខ្លះផង ក៏ពុំដឹងថាចាស់ៗសង្កត់សង្កិនព្រលឹង និងចិន្តារបស់ខ្លួន ហើយថែមទាំងបំពុលសេចក្ដីត្រេកត្រអាលទៀតផង។

គិតខុសក៏ដោយ ត្រូវក៏ដោយ ក្មេងៗបើយល់យ៉ាងណាហើយតែងជួញចិត្តធ្វើឱ្យគំនិតនោះបានសម្រេច បានពិតប្រាកដដោយសកម្មក្រៃលែង។ ដើម្បីងាយយល់នូវមនោសញ្ចេតនាផ្សេងៗដែលរមែងកញ្ច្រោកបោកបោះអាត្មនយុវជននោះ ទើបសូមនាំរឿងនេះមកនិទានដូចតទៅ៖

ថ្ងៃអាទិត្យ! អរុណចាប់លាបពណ៌ក្រហមទុំទៅលើជើងមេឃខាងកើត។ ក្នុងសយនដ្ឋានមួយនៃវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិដែលសេចក្ដីស្ងប់ស្ងាត់គ្របដណ្ដប់នៅឡើយ ព្រោះមិនទាន់ដល់ម៉ោង សម្លេងខ្សឹបខ្សាវចាប់ឮខ្សៀវៗពីត្រង់នេះបន្តិចត្រង់នោះបន្តិច។ មាត់មាន់រងាវបង្អួសបែបបទវែងអន្លាយក្នុងពន្លឺស្រាងៗនៃព្រហាម។ សេះសំគមដែលទាញរទេះដឹកបន្លែមួយអន្លើ និងស្បែកជើងឈើចិនកន្ទាំងបាននាំគ្នាវាយផ្ទៃថ្នល់ចាក់ជ័រឮសូរភ្លិបផ្លាប់ៗ ឮក្រោកក្រាក។ កងទ័ពក្អែកចេញពីទ្រនុំដើមអម្ពិល ខ្ញុកកេកកាកៗ លាន់រំពងហើយហើរឆ្ពោះទៅទិសខាងលិចដែលពំនូកពពកធំៗ ដេកទ្រមក់ត្រាំក្នុងកម្ទិលច្រអូសនៅឡើយ។

មួយសន្ទុះក្រោយមក ស្គរអ្នកយាមទ្វាររោទ៍កម្រើករំជួយអាកាសពណ៌ខៀវនៃព្រឹកព្រហាម ហើយសូរសព្ទហ៊ោកញ្ជៀវក៏ផ្ទុះឡើងដូចចិនអុជផាវសែនអ្នកតា។ អ្នកខ្លះចាប់ប្រយុទ្ធនឹងសង្កើចដោយយកស្បែកជើងឈើវាយបំពៀចបច្ចាមិត្រដែលបានស្រូបយកឈាមពីពេលយប់ ទៅលើក្ដារគ្រែឮផូងផាង។ ក្នុងសម័យនោះមិនបានស្គាល់ច្បាស់នៅឡើយទេ នូវការប្រើម្សៅដេដេតេសម្រាប់សម្លាប់សត្វល្អិត។ អ្នកខ្លះទៀតប្រជុំគ្នាសប់បាល់ទ្បុងឮភិតៗ ហើយមួយពួកផ្សេងដទៃ ក្រមាមួយវណ្ណនៅចង្កេះនាំគ្នាប្រមូលខោអាវយកទៅបោកនៅក្បាលម៉ាស៊ីនទឹកក្រោយ "ដំរត្វារ"។

សូរទ្រហឹងអឹងអាប់បានដាស់ **ទីឃាវុធ** ភ្ញាក់ពីដំណេកក្រោកឡើង ប្រមូលក្រសោបជើងមុងពាក់ទៅលើដំបូលរួច ហើយក៏តាំងអង្គុយសញ្ជប់សញ្ជឹងនៅលើគ្រែដោយមានមុខស្លុតស្ងប់ ក្មេងកម្លោះនេះនឹកគួចដល់នារី ដែលកាលពីល្ងាចមិញវិទ្យុបាននាំមកនូវសម្លេងថ្លាដូចកែវទិព្វ។ នៅជិតសយនដ្ឋាន គឺនៅម្ខាងវិថីប្រ្វង់ស្វាងហ្វុងតែន អ្នកម្ចាស់ផ្ទះមួយបានបើកស្ដាប់ចម្រៀងសិល្បការិនីសៀមពីរោះទន់ល្ហើយ។ គឺសម្លេងនេះហើយដែលមកប្រលោមបំពេរអាត្ម័ន **ទីឃាវុធ** ដែលស្រេកឃ្លាននូវកាមារម្មណ៍។ ចៅមាណពស្ដាប់ពុំបានច្បាស់នូវទំនុកច្រៀងទេ តែសាច់ពិរោះ ដែលមានផ្នត់ទូលាយល្វឹងល្វើយ បានគួចព្រលឹងឱ្យអណ្ដែតអណ្ដូងក្នុងរមណីយដ្ឋានមួយនាវិមានសួគ៌ាល័យ។

សៀវភៅដាក់លើដើមទ្រូង ទៀនលើក្បាលដំណេកឆេះចោលទទេ អ្នកកម្លោះតែងបង្ហើរគំនិតទៅទីឆ្ងាយដោយមនោរម្យ។ បិតក្នុងសភាពយ៉ាងនេះ ចិន្ដាតែងនឹកគួចពីចម្ងាយនូវសោភណភាពនៃសិល្បការិនី។ ម្លេះសមនឹងនាងមានមុខមូលពេញ មានភ្នែកខ្មៅថ្លាយង់ដែលមានរោមត្របកភ្នែកទន្ទ្រាំចាំកាពារមានសក់ខ្មៅរលើបទម្លាក់រលកអង្កាញ់មកលើស្មា ពណ៌សណ្ដែកបាយ ហើយជារនាំងសម្រាប់កញ្ចឹងកដែលកម្រើកចុះឡើងដោយសមសួនធ្វើឱ្យក្បាលរោគួរឱ្យគយគន់ បីដូចដើមស្មៅយោលផ្កាលឿងឆ្អិនក្នុងក្រសែខ្យល់ជំនោរ។ ម្លេះសមនាងមានបបូរមាត់ពណ៌ផ្កាឈូកដែលបិទហើយបើក ដើម្បីបង្ហាញឱ្យឃើញធ្មេញសថ្លាដូចផ្កាម្លិះលា។ ម្លេះសមនៅលើទ្រូងអាវព្រៃសាច់ម៉ដ្ឋខៃ កាត់ដេរឡើងប្រណិតទុកឱ្យស្មានៅរាងប៉ោងក្បំលើឱរ៉ា នាងពាក់បណ្ដោងពេជ្រដែលដេញរស្មីភ្លើងភ្លឺពព្រាយ។

ទីឃាវុធ ស្ដាប់សម្លេងច្រៀងក្នុងរាត្រី ហើយស្រមៃឃើញជាក់ច្បាស់ដូចទល់មុខគ្នានូវរូបឆោមនារីដែលមានសម្ដីពិរោះក្រអៅ។ សិស្សលីសេមិនដែលគិតដល់ម្ដងណាសោះថា រមណីវត្ថុនេះអាចចេញបានជារូបរាងមួយដែលធម្មជាតិពុំមានសប្បុរសធម៌ដើម្បីតុបតែងយ៉ាងនោះទេ។ បើអ្នកណាចង់ភ្នាល់ក៏ **ទីឃាវុធ** ហ៊ានភ្នាល់ដែរ សម្លេងបរិសុទ្ធឥតមន្ទិលឥតស្រាំ ឥតឆារយ៉ាងនេះប្រាកដជាពុំមែនចេញពីអង្គខ្លួនក្រងិងក្រងង់បានឡើយ ! កំពុងតែយល់សប្តិទាំងភ្នែកបើកយ៉ាងនេះស្រាប់តែវិទ្យុឈប់ស្ងាត់ឈឹង អន្ទះអន្ទែងក្រហាយក្រហល់ក្រៃលែង **ទីឃាវុធ** បិទសៀវភៅគណិតសាស្ត្រដែលខ្លួនមានបំណងបញ្ចប់មេរៀនមួយ ហើយចាប់កម្រងករីនិពន្ធមកអានវិញ។ នាយកម្លោះបើកក្របជញ្ជក់ម្ដងទៀតនូវសាច់កាព្យ "ឡឺសូល" របស់អ័លហ្វ្រិដដឺមុស្សេត៍។ មួយសន្ទុះក្រោយមក លុះបានផ្ដុំពន្លត់ទៀនរួចស្រេចហើយ សេចក្ដីលង់លក់ក៏ស្រូបគំនិតចិន្ដាចៅមាណព ទៅក្នុងសកលសុបិន្ដយល់សប្ដិ។

ប៉ុន្តែនៅព្រឹកថ្ងៃអាទិត្យ កម្លាំងដែលភ្ជាប់អង្គុយ **ទីឃាវុធ** យ៉ាងយូរនៅលើគ្រែពីវិការដ្ឋានដែលវិញ្ញាណប្រតិស្នូឡើងក្នុងពេលដែលដេកលក់។ ថ្វីបើដឹងថាជាការភូតកុហក ថ្វីបើជាក្ដីសង្ឃឹមក្លែងក្លាយដែលភ្លឺព្រោងព្រាយតែមួយភ្លែតដូចផ្លេកបន្ទោរតែកម្លោះយើងនៅតែសញ្ជឹងគិតទៅរកដោយសប្បាយផង ឈឺអួលផ្សាផង។ ជាប្រក្រតីសុបិន្ដនិម្មិតជាតំណនៃប្រាកដនិយម។

យល់សប្តិនោះបានបន្លប់ **ទីឃាវុធ** ថាមានរថយន្តដំបូលផ្លឹតដែលមាននារីទីត្រួយចិត្តជាអ្នកបើកបរ ឯខ្លួនអ្នកកម្លោះឯងអង្គុយនៃបនិត្យក្រេបជារសសុភមង្គលល្អ រកនិយាយពុំបាន។ រថយន្តបង្វិលខ្លួនធូរខ្សៀកលើថ្នល់ចាក់ជ័រដែលមានគគីរខ្ពស់ត្រសៃដុះអមហៃសងខាង។ លុះដល់ទីថ្នល់ខ្វែងប្រទាក់គ្នា ឡានបត់តម្រង់ទៅរកភ្នំដែលព្រះអាទិត្យពេលល្ងាចកំពុងយកមាសស្រោបលើកំពូល។ លលកមួយគូផ្អើលនឹងឡាន ស្ទុះហើរយ៉ាងលឿនដោយទទះស្លាបញាប់ខ្ញាញ់។ **ទីឃាវុធ** ក៏យកដៃទៅបបោសអង្អែលស្មានៃឆោមស្និទ្ធ។

រថយន្តឈប់គៀកនឹងជើងភ្នំដ៏មានថ្មធំៗ ដែលភ្លៀងនិងធាតុអាកាសបានឆ្លាក់ជារូបសត្វរស់នៅក្នុងសម័យបុព្វប្រវត្តិសាស្ត្រ។ គូសង្សាទំនើបអង្គុយលើថ្មដារមួយផ្ទាំងនៅចំពីមុខបឹងទឹកថ្លាដែលក្នុងទីនោះ ព្រះសុរិយាកំពុងទាញពន្លត់នូវកាំរស្មីរបស់ខ្លួនម្ដងមួយៗ។ ប្របកផ្កាព្រលឹតដែលរីករហង់ក៏ញាប់ញ័រព្រឺព្រួច ព្រោះសុភីវាតបក់មកថ្នាក់ថ្នម។ កូនត្រីរស់ល្អិតៗពណ៌ក្រហមរងាលនៅហែបហែលចន្លោះដើមស្លា ដែលកំពុងយោលបង្អួតគ្នានូវចង្កោមផ្កាលឿងឆ្អៅ និងត្រកួនផ្កាពណ៌ស្វាយដែលកំពុងបោះដៃរកគ្នារវាម។ រនាលស្លាបពណ៌ជម្ពូខំ

រំពៃរកផ្កាក់មច្ឆាជាតិនៅរំបមាត់បឹង ដើម្បីជាអាហារបង្អើយមុនពេលវិលរកទ្រនំ។ មួយសន្ទុះក្រោយមក បក្សីជើងវែងស្ទុះហើរទាំងគូៗ ឆ្ពោះទៅទិសខាងលិច ឯអាកាលក៏ធ្លាក់ត្រជាក់ស្រើត។

“ទិនករល្អថ្លារលាយសូន្យសល់តែម្លប់ក្រអូបឈ្ងុល”[1] **ទីឃាវុធ** ឱ្យបកាព្យនេះរបស់កវីបារាំងម្នាក់ ដែលខ្លួនពេញចិត្តហើយស្ងើចក្រៃលែង។ ហ្វូងជ្រើងចេញពីគុហាភ្នំយកស្លាបល្អិតជ្រាយវាយអាកាសប្រផេះនៃរាត្រីកាល។ ដោយមានសត្វនេះមួយហើរឆាបមកជិតនាងពេក យុវតីតក់ស្លុត គេចរកជម្រកពួនភ័យនាដើមទ្រូងនៃនាយកម្លោះ។

មកដល់ត្រឹមនេះសុបិន្តក៏អន្តរធានបាត់ទុកឱ្យ **ទីឃាវុធ** អល់ឯក ព្រោះសុភមង្គលស្រពិចស្រពិលនេះ នាំឱ្យរសាប់រសល់ខ្វល់ក្នុងចិន្តាពន់ប្រមាណ។

ទីឃាវុធ ជាសិស្សឧស្សាហ៍ មានប្រាជ្ញាឈ្លាសវៃនៅថ្នាក់ទីពីរនៃមធ្យមសិក្សា។ អ្នកកម្លោះចូលចិត្តរៀនជីវភាសាណាស់ ហើយតែងបានលេខ បានទីល្អៗក្នុងវិជ្ជាភាសាអង់គ្លេស បារាំង និងខ្មែរ។ មួយទៀតដោយបានជាវវចនានុក្រមបារាំង-សៀមមួយក្បាលមកទុក មាណពក៏ខំសិក្សាភាសាជិតខាងនោះទៀតក្នុងឱកាសទំនេរ។ ដូចខ្មែរទាំងពួងដែរ អ្នកកម្លោះតែងសរសើរថា ភាសាសៀមមានសម្លេងពិរោះ។ ហេតុនេះហើយបានខំព្យាយាមទាល់តែអានសៀវភៅបានខ្លះ ថ្វីបើនៅរឹងមាត់និយាយពុំសូវច្បាស់ ព្រោះដាក់ខ្យល់ខ្ពស់ទាបពុំត្រូវ។

ប៉ុន្តែសិស្សនេះពុំសូវចូលចិត្តវិទ្យាសាស្ត្រទេ។ ក្នុងពេលរៀនរូបសាស្ត្រ ឬគណិតសាស្ត្រ ព្រលឹងតែងអណ្តែតអណ្តូងទៅឆ្ងាយ។ មួយទៀតពាក្យដែល **ទីឃាវុធ** និយាយច្រើនដូចក្នុងសៀវភៅពេក បានជាសាស្ត្រាចារ្យខាងវិទ្យាសាស្ត្រតែងស្តីបន្ទោសជាញឹកញាប់ថា ខ្វះសេចក្តីជាក់លាក់។ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ អ្នកកម្លោះតែងព្យាយាមណាស់ ហើយចាត់របៀបប្រើពេលយ៉ាងទៀងទាត់។ ថ្វីបើទើបតែចាប់រៀនអង់គ្លេស តែអាចនិយាយភាសានេះបានខ្លះ ហើយអានទស្សនាវដ្តីអាមេរិកកាំង ឬប្រលោមលោកអង់គ្លេសក្នុងការប៉ូលីស ឬផ្សងព្រេងបានធូរបង្គួរ។ ជាធម្មតាក្មេងនេះអានទាំងអស់មិនថាអ្វីជាអ្វីទេ ចេះតែចង់ដឹង ចង់យល់ជានិច្ច។ បើគេនិយាយអំពីនយោបាយក្តី រឿងកុនក្តី អក្សរសាស្ត្រក្តី **ទីឃាវុធ** ចេះជូនយោបល់ ចេះអធិប្បាយដោយពិរោះ ហើយអ្នកផងចូលចិត្តស្តាប់ណាស់ដោយឃើញថា ជាក្មេងមានគំនិតជ្រៅ មានចិត្តទន់ ពួកម៉ាកទាំងឡាយតែងស្មោះស្ម័គ្ររាប់រកដោយសមានចិត្ត ប្រសិនបើទៅពើបលើមជ្ឈដ្ឋានមួយថ្មី **ទីឃាវុធ** សម្លឹងហើយស្តាប់មួយសន្ទុះ ក៏ថ្លឹងឈ្វេងយល់ភ្លាមថា ពពួកជននោះមានប្រាជ្ញាត្រឹមនេះ ជម្រៅត្រឹមនោះ។ តមកក៏តាំងលៃសំដីប្រមាណពាក្យឱ្យបានសមល្មម តែអ្នកទាំងនោះរីករាយចង់ស្តាប់។ ទោះនៅចំពោះមុខមនុស្សមានកិរិយាយ៉ាងណាក៏ដោយ អ្នកកម្លោះចេះរកពាក្យមកថ្លែងកម្សាន្តលេងបានពុំខានឡើយ។ ទាំងនេះ ត្បិតមានបំណងតែមួយ គឺមិនចង់ឱ្យអ្នកផងឈឺចាប់ ឬថ្នាក់ថ្នល់ក្នុងចិត្តដោយសារខ្លួនព្រោះខ្លួនសោះឡើយ។

ទីឃាវុធ ជាអ្នករហ័សខឹងបន្តិច ប៉ុន្តែចេះទប់មាត់ទប់កបាន មិនឱ្យក្លាយទៅជាច្រឡោតដល់ទៅស្រែកឡូឡានោះទេ។ បើឃើញមិត្តណាចេះស្រាកស្រួលនឹងខ្លួន ចៅមាណពយើងមានចិត្តរីករាយនឹកគុណគេពុំភ្លេចទេ តែបើគេធ្វើព្រងើយកន្តើយ ឬរំលោភត្រង់ណា ចិត្តអ្នកកម្លោះក៏ថ្នាក់ថ្នល់គ្នាន់គ្នាញ់មិនងាយនឹងរសាយបានឡើយ។ ក្នុងពេលរៀបចំមុខកិច្ចការសិក្សា **ទីឃាវុធ** ខំផ្ចិតផ្ចង់មិនឱ្យពួកម៉ាកកើតរំខានដល់ខ្លួនសោះ ចំណែកខ្លួនវិញក៏មិនអត់ឱនដល់គៀនណាដែលធ្វើឱ្យមានអំពល់បានឡើយ។

ទីឃាវុធ ចូលចិត្តកវីនិពន្ធបារាំងណាស់ តែមិនស្រឡាញ់ពួកបុរាណលើសពួកទំនើបទេ ឱ្យតែរបស់ទន់ត្រជាក់បរិបូណ៌ដោយមនោសញ្ចេតនាចុះមុខជារាប់អានពុំខានឡើយ។ សិស្សនេះតែងសេចក្តីបានយ៉ាងធូរ បើកាលណាត្រូវការនិយាយពីដួងចិត្ត ពីមនោសញ្ចេតនា។ ប៉ុន្តែសាច់និពន្ធប្រែជារដិបរដុបទៅវិញ ក្នុងពេលដែលនិយាយអំពីការណ៍អ្វីដែលមានគ្រោតគ្រើម។ ក្នុងវិស្សមកាល អ្នកកម្លោះតែងសរសេរសំបុត្រជាច្រើនច្បាប់មានសេចក្តីទន់ភ្លន់ទៅរកមិត្តសំឡាញ់។ ប្រសិនបើអ្នកនោះឯង ថ្លោះធ្លោយពុំបានតបវិញទេ មុខតែ **ទីឃាវុធ** រងសេចក្តីឈឺចាប់ក្រៃលែង។

មួយទៀត ចៅមាណពចេះលើកកំណាព្យស្រងេះស្រងោចបរិបូណ៌ដោយសេចក្តីស្នេហា។ ចំពោះគុណជាតិនេះ អ្នកកម្លោះបានក្រេបសោភណភាពតែដោយសៀវភៅ ដោយប្រលោមលោក និងដោយភាពយន្តប៉ុណ្ណោះ។ **ទីឃាវុធ** តែងអានដោយចាប់ចិត្តនូវរឿងនានា

[1] “le beau jour n’est rien que son ombre odorante” H. de Régnier

ដូចជា "ទ្វារចង្អៀត" របស់អង់ដ្រេហ្ស៊ីដ និង "ប្រិយនារី" របស់វ៉ូដូយែរ[2]ជាដើម។ មិនថាទេ បើអ្នកនិពន្ធមិនសូវប្រសប់តែងពាក្យ គ្រាន់តែធ្វើឱ្យទាក់ចិត្តចុះ មុខជារាប់អានពុំខានឡើយ។ ក្មេងកម្លោះនេះអានញាប់ណាស់ រហ័សណាស់ ជួនកាលជក់រឿងពេកក៏បញ្ចប់សៀវភៅក្រាស់បង្គួរតែក្នុងមួយយប់។

រាល់រសៀលថ្ងៃអាទិត្យ **ទីឃាវុធ** តែងចេញពីសាលាដើម្បីទៅរកមើលកុន។ ក្នុងពេលនោះអ្នកកម្លោះតែងផ្ទៀងឃ្លាំឆាកណា ដែលប្រកបដោយសេចក្ដីស្នេហាយ៉ាងត្រកាល ដូចគូរសង្សារជិះទូកលេងក្នុងបឹងឬលំហែដោយរថយន្តដែលបរកាត់ទេសភាពយ៉ាងចាប់ចិត្ត។ ញញឹមដែលរីកពព្រាយលើបបូរមាត់ស្រស់មួយ តែងធ្វើឱ្យចៅមាណពសប្បាយជាងវិការដ្ឋានអ្វីឯទៀតទាំងអស់។ លុះវិលមកដំណេកវិញ រូបសិល្បនារីទាំងឡាយដែលខ្លួនបានឃើញស្រមោលពីថ្ងៃ ក៏ផុសអណ្ដែតឡើងជាថ្មីក្នុងសេចក្ដីស្រមៃមួយដែលមានវង់រស្មីស្រោបព័ន្ធពន្លឺចិញ្ចាច។ ឱ ! កញ្ញាមានឆោមលោមពណ៌ ដូចទេពអក្សរ ដែលបានបញ្ចេញកាយវិការល្វះល្វន់ក្នុងទេសភាពល្អឆើតឆាយដូចសួគ៌ាល័យ អនុស្សាវរីយ៍ស្នេហ៍ទាំងនេះ តែងមកស្ថិតនៅពាសពេញក្នុងសេចក្ដីនឹងរលឹករបស់យុវបុរស ហើយធ្វើឱ្យដួងចិត្តគេលេចលង់ទៅក្នុងពិដោរកាមារម្មណ៍ ដែលរសាត់មកពីទីឆ្ងាយ។

ជួនកាល ពេលដើរលំហែបាននាំនាយកម្លោះឱ្យប្រទះឃើញមួយភ្លែត នូវរាងភ្លៀវភ្លំនៃនារីមួយនាក់។ រូបស្រពិចស្រពិលនេះ បានបណ្ដោយឱ្យមាណពយើងភ័ន្តភាំងស្មារតី ជំហានបោះដើរទៅមុខដោយស្វ័យប្រវត្តិ។ ថ្ងៃមួយកំពុងដើរតាមវិថីផ្សារស្រាប់តែមានអារម្មណ៍ថាមានក្រសែភ្នែកសំឡឹងខ្លួន។ **ទីឃាវុធ** ងើយមើលឡើយលើឃើញនារីចិនម្នាក់សក់សឹងម៉ឹង សាច់ដៃទ្រលុកច្រត់លើមាត់បង្អួច ហើយបង្ហើរញញឹមទៅទិសមួយដែល **ទីឃាវុធ** ស្មានថាត្រង់មករកខ្លួន។ គ្រាន់តែប៉ុណ្ណោះក៏ព្រលឹងអណ្ដែតអណ្ដូងស្វែងរកការយល់សប្តិ ជើងលែងជាប់នឹងដីទៅហើយ។

មួយទៀត **ទីឃាវុធ** មិនចូលចិត្តឮសំដីបន្ថោកបន្ទាប ឬបង្គាប់អំពីស្ត្រីភេទទេ តែកាន់ជើងឥត្ថីភាពជានិច្ច ទោះបីខុសក៏ដោយត្រូវក៏ដោយ។ កម្លោះមានយោបល់ថា គួរតែផ្ដាច់នារីខ្មែរឱ្យផុតស្រឡះពីប្រពៃណី។ ប្រសិនបើឃើញស្ត្រីណាមួយប្រព្រឹត្តឆ្គង និងកន្លងចរិយាបថ **ទីឃាវុធ** តែងថ្នាក់ថ្នល់ក្នុងចិត្តដែរ ប៉ុន្តែមួយសន្ទុះក្រោយមកក៏រកលេសបានមកលើកទោសឱ្យជានិច្ច។

នៅព្រឹកថ្ងៃអាទិត្យនេះ លុះបានត្រាត្រែង សញ្ជប់សញ្ជឹងក្នុងគំនិតឥតប្រាកដនិយមយ៉ាងនេះអស់ពេលយ៉ាងវែងមក **ទីឃាវុធ** ក៏ចូលទៅលប់មុខសិតសក់រៀបចំខ្លួនបានស្រស់បស់។ ចេញផុតពីភាពរាយមាយកាលណា អ្នកកម្លោះក៏ក្លាយជាអ្នកលើចលេងក្អាកក្អាយក្នុងចំណោមពួកម៉ាកជាច្រើននាក់។ លុះឃើញមាណពនិយាយឆ្កាដៃឆ្កាជើងដូចគ្រាឥឡូវនេះ អ្នកផងដែលពុំដែលស្គាល់ពីមុនមកមុខតែមិនអាចស្មានបានទេ ថាកាលពីកន្លះម៉ោងមុនគេជាមនុស្សរវើរវាយ។

ក្នុងឱកាសរៀបចំមុខរៀន **ទីឃាវុធ** ខំផ្ចិតផ្ចង់មិនឱ្យល្អៀងទេ។ នៅលើមែកថ្កូវជិតបន្ទប់រៀន គ្រលីងគ្រលោងស្រវឹងដោយពន្លឺថ្ងៃ និងសន្តិភាពរបស់ធម្មជាតិច្រៀងតគ្នាពុំដាច់ពីមាត់ដែលជាហេតុនាំឱ្យចៅមាណពគួចនឹកព្រួយទៅភូមិកំណើត ដែលជាភូមិតូចមួយតាំងនៅកណ្ដាលវាលស្រែចម្ងាយជាង១០គ.ម ពីក្រុងបាត់ដំបងតាមផ្លូវថ្នល់ទៅមង្គលបុរី។ មួយសន្ទុះ **ទីឃាវុធ** នឹកដល់រលកសន្ទូង និងពង្រោះដែលអង្គាញ់ប្រដេញគ្នាតាមក្រោមរស្មីភ្លឺថ្លានៃព្រះសុរិយា ឬដល់ដងអូរក្បាលស្រែដែលខ្លួនធ្លាប់នាំគ្នាគ្ទីទប់ទឹកបាចចាប់ត្រី។ កម្លោះគិតឃើញដោយរីករាយថា នៅមិនប៉ុន្មានថ្ងៃទៀតទេនឹងដល់វិស្សមកាលឈប់ចូលឆ្នាំចិនហើយ។ អ៊ែយ៉ា! ខ្លួននឹងបានឱកាសទៅលេងភូមិកំណើតហើយតើ!

រសៀលថ្ងៃនោះ **ទីឃាវុធ** ស្លៀកពាក់ស្អាតបាតហើយចេញពីសាលាទៅដើរជាមួយមិត្តភ័ក្តិតាមវិថីមហាធានី។ បន្តិចក្រោយមកក៏នាំគ្នានាំចូលទៅញ៉ាំទឹកក្រូចនៅភោជនីយដ្ឋាន "កុនសាន" ទំរាំរោងកុន "ដេអិន" បើកទ្វារនឹងទិញសំបុត្រចូលមើល។ ពួកយុវជនប្អូ

[2] "La Porte et Roite D'andré Gide t La Bein Aimée De Vandoyer"

យោបល់គ្នាដោយប្រៀបផ្ទឹមការប៉ិនប្រសប់អ្នកដើរតួរកុន ស្រី-ប្រុស ហើយសើចផូរស្រួលសប្បាយ **ទីឃាវុធ** ជូនឧទាហរណ៍ដោយធ្វើត្រាប់អ្នកដើរតួរបារាំងម្នាក់យ៉ាងក្រមាច់ក្រមើមនាំឱ្យសើចផ្ទុះប្រាវទទួលឡើង។

មិនប៉ុន្មាននាទីក្រោយមក កណ្ដឹងអគ្គិសនីរោង "ដេអិន" រោទិ៍រន្ថាន់ ឯទ្វារដែកខាងមុខក៏បើកញែកជាពីរផ្នែករួចចូលគៀន។

ទីឃាវុធ ក្រោកឈរឡើងស្មើនឹងគេដែរ ក៏ឧទានះ

នៅតែមួយអាទិត្យទៀតទេ យើងដល់ពេលឈប់ចូលឆ្នាំចិនហើយ...... មកដល់ត្រង់នេះអ្នកនិពន្ធសូមបើកវង់ក្រចកមួយ ដើម្បីសូមឱ្យអ្នកអានអភ័យទោស ដោយបានថ្លែងរៀបរាប់វែងបន្តិចអំពីបរិយាកាសនៅវិទ្យាល័យស៊ីសុវត្ថិក្នុងឆ្នាំ គ.ស ១៩៣៩ ហើយអំពីកិរិយាទឹកចិត្តអ្នកកម្លោះ **ទីឃាវុធ**។ ប៉ុន្តែអ្នកនិពន្ធយល់ថាជាការចាំបាច់ណាស់ ដើម្បីងាយយល់រឿងដែលហូរល្ហិលតាមនាវីនៃជីវិតដែលលើកមកពណ៌នាក្នុងគ្រានោះ។

៙១៚

យល់សប្តិគង់ក្លាយជាការពិតមួយដងមួយកាលដែរ

កាលពីយប់មានភ្លៀងមួយមេធំ។ ភ្លៀងធ្លាក់ក្នុងរដូវនេះ ជាការចំឡែកដែរមិនសូវមានទេ។ ទឹកល្អក់ខ្វល់កាត់ក្នុងជង្ហុក និងវិថីនៃក្រុងបាត់ដំបង។ នៅពេលបៀបភ្លឺ **ទីឃាវុធ** ទុំបន្ទើតលើរ៉ឺម៉កដែលដឹកវ៉ាលីសខ្លួនមួយផងបានសំដៅឆ្ពោះទៅស្ថានីយ៍រថភ្លើង ដើម្បីធ្វើដំណើរកម្សាន្តជាមួយគ្រួសារនាភូមិអូរតាគី ក្នុងអំឡុងពេលឈប់បុណ្យចូលឆ្នាំរួច អ្នកកម្លោះក៏បានមកស្នាក់អាស្រ័យនៅផ្ទះបងប្អូនក្នុងក្រុងមួយយប់ ដើម្បីក្រោកមកជិះរថភ្លើងឱ្យបានទាន់ពេលព្រោះត្រូវចេញដំណើលពីព្រហាមស្រាងៗ។

យានតូចបានបត់កាច់ចូលតាមថ្នល់ត្រង់ទៅស្ថានីយ៍។ ផ្លូវនេះមានទឹកដក់តាមក្រទ្បុកច្រើនអនេក ព្រោះខូះការជុសជុលជាយូរយារណាស់មកហើយ។ ផ្ទៃថ្នល់ជាភក់ស្អិតដូចបាយម៉ាន។ ស្រាប់តែមានរថយន្តប៉ឺហ្សូ ៤០២ មួយបរយ៉ាងលឿនជៀសហួសទៅដោយបាចទឹកកខ្វក់មកលើអ្នកដែលវារវេគើមៗ។ អ្នករ៉ឺម៉កក៏តាំងជេរប្រទេច។ ឯ**ទីឃាវុធ** បានសម្លឹងមើលលេខឡាន ហើយស្គាល់ជាក់ជារបស់អ្នក **សៅរ៉ែប្យ**។

ស្ត្រីនេះជាប្រពន្ធមួយតួ ក្នុងចំណោមប្រពន្ធច្រើននាក់ របស់ **ពញាគទាធរ** អតីតទេសាភិបាលបាត់ដំបងក្នុងសម័យអាណាចក្រសៀម។ ក្រោយមក ក្នុងគ្រាផែនដី "ភ័ន្តប្រែ" បាត់ដំបងត្រូវបានមករួបរួមក្នុងអាណាចក្រខ្មែរវិញ អ្នក **សៅរ៉ែប្យ** ក៏រត់ភៀសខ្លួនជាមួយចង្កោមប្រពន្ធឯទៀតៗ ដើម្បីទៅតាមស៊ីបុណ្យ "លោកម្ចាស់" ជាស្វាមីឯប្រទេសសៀមទៀត។ ដោយបានរួមវាសនាចែកហ៊ុនគ្នាជាមួយស្ត្រីឯទៀតផង អ្នក **សៅរ៉ែប្យ** ក៏ទទួលបានកូនស្រីមួយ កូនប្រុសមួយពី **ពញាគទាធរ** មួយអន្លើ និងទ្រព្យសម្បត្តិជាមរតកយ៉ាងក្រាសក្រែល។ ឥឡូវនេះអ្នក **សៅរ៉ែប្យ** រំលៀកខ្លួនត្រឡប់មកចូលដែលកំណើតវិញហើយសង់ផ្ទះថ្មមួយស្កឹមស្កៃកំណាចនៅភូមិវត្តលៀប។

អ្នក **សៅរ៉ែប្យ** ក្តីបុត្រាបុត្រីគាត់ក្តីដែលអ្នកបាត់ដំបងហៅដោយគោរពថា "**ឃុន**" ៗ នោះតែងចេញបង្អួតឱ្យអ្នកផងកោតថា ខ្លួនជាអ្នកមានទ្រព្យ ជាអ្នកអម្បូរខ្ពស់ ហើយជាអ្នកធ្លាប់នៅទីក្រុងធំៗ។ នៅក្នុងផ្ទះគាត់ដែលតុបតែងដោយវត្ថុច្រើនស្មុគស្មាញ ឥតសមសួនសោះ គឺមានប្រើសុទ្ធតែរបស់ថ្លៃៗឱ្យគេស្ញប់ស្ញែងដូចជា ផ្តិលមាស ប្រអប់ស្លាមាសជាដើម។ ថ្វីបើគាត់មានអាយុហាសិបប្លាយទៅហើយ គាត់នៅស្លៀកខៀវពណ៌ស្រស់ៗមុខគាត់ទទះម្សៅរទូសៗ ជើងគាត់ពាក់ស្បែកជើងផ្លូខ្មៅ ចុងស្រួចហើយងឡើងលើ ហើយគាត់ដើរកែក្រាយខ្នងបន្ទេរមកក្រោយបន្តិចភ្នែកសម្លឹងទៅឆ្ងាយមានឫកខ្ពស់ក្រអឺតបែបចង់សម្តែងឱ្យឃើញថា ដីនេះ ទីនេះ កាលពីដើមម៉ិញជារបស់ប្តីអញ គឺនៅជារបស់ខ្លួនអញខ្លះដែរ។

ចំណែកឯកូនប្រុសគាត់ ជើងខោព្រៃខ្មៅធំៗប៉ុនការុងអំបិល ហើយពាក់អាវព្រៃអន្លូញតាប្លោកធំៗ ពណ៌ខៀវក្រហម ថ្ងៃៗឡើងគិតតែពីបើកឡានដើរជល់ត្រីក្រឹម ឬជល់មាន់ ហើយយប់ៗឡើង ដើរចែចង់ស្រីជាមួយដៃគូត្បាញអាយពីរបីនាក់។ រីឯ"**ឃុន**" ស្រីវិញអស្ចារ្យហើយ ដឹងតែប្រភឹបតែម្តង ជិះកង់ជិះម៉ូតូតែងខ្លួនភោភាវរកគ្មានពីរទេក្នុងដែនបាត់ដំបង! ឃុនឯលិច ឃិនឯកើត អ្នកដងស្ទឹងសង្កែភាំងស្មារតី ដោយមិនដែលឃើញសោះនូវសេចក្តីហ៊ឺហាចម្លែកដល់ម្លេះឡើយ ត្បិតសម័យនេះពុំដែលមានស្ត្រីមានពូជអម្បូរណាហ៊ានជិះទោចក្រក្រយានឡើយ។